

mamo, od katerih upamo, da bojo spoznale svojo novo imenitno nalogo, zavoljo katere so na svoje mesto postavljene. Od teh novih vradnikov je pričakovati, da si bojo vedno svojiga poklica zvesti, da ni ljudstvo zavolj njih, ampak da so oni zavolj ljudstva na svojim mestu; — ljudstvo pa bo tudi spoznalo, da vradniki so spolnovavci tistih postav, pri katerih se je tudi ljudstvo vdeležilo, da, kdor vradnikov ne spoštuje, sam sebe in ljudstva ne spoštuje, ki se je v zboru vdeležilo tistih postav, za katerih spolnovanje imajo mežje skerbeti, ki so od vladarstva zató postavljeni.

Takó ena roka drugo umiva; takó se imamo vsi obnašati, da eden drugiga spoštujemo, dokler smo spoštovanja vredni. Tega pa je vsak, ki svoje dolžnosti v vsim spolnuje.

Namesti strahú pred poprejšnjimi gospóskami ima stopiti sedaj ljubezin med vradniki in ljudstvom, — v vzajemni ljubezni bo med ljudstvom in vladarstvom kraljeval mir, in iz mirú bo izviral občinska sreča. Bog daj! da bi vlada in ljudstva razumele imenitni klíc noviga leta, v katerim ima beseda vstave še le mesó postati!

Opomíni zdravnika o zimskim času.

Mi nismo s tistimi edinih misel, ki pravijo, da žganje je vsacimu človeku nezdrava pijača; žganje za bolj stariga delavniga človeka méрно povžito je dobro krepčálo oslABLJENE moči. Nezmérno in brez potrebe vživano je pa zdravju silno škodljivo; posebno nevarno je pozimi žganja se napiti, v misli, da žganje človeka greje, — to ni rés, skušnja ravno nasproti učí, da človek, ki se žganja napije in v hudi zimi na pot podá, nar poprej zmerzne. En maslic vóla pozimi človeka bolj gréje, kakor pol maslica žganja. — Za zmerznjene ude se je bata (Watte) po mnogih skušnjah poterdila. S kosmato platjó bate naj se zmerzlina ovije, in na to še en kos bate položí. Če se je zmerzlina predèrta, naj se vsaki dan nova bata na rano položí. — Ni nevarniši rečí pozimi, kakor s žerjavico ali živim ogljem izbe in posebno spavnice gréti. Gotova smért tistiga čaka, ki v taki izbi zaspi.

Pésa.

Novíce so za svojo dolžnost spoznale, kmetovavce po Slovenskim prihodnjích taciH pridelkov opominovati, kateri se pri nas še vse premalo sejejo ali sadijo, in kateri kmetovavcam drugod neizrečeno veliko dobička veržejo.

H takim koristnim, pri nas vse premalo obrajtanim sadežem se šteje pésa ali róna (Runkelrübe).

Pésa je po mnogih deželah v poslednjih létih tako vrednost zadobila, da so se je kmetovavci prav pridno poprijeli. Pésa ni le za živinsko kermo neizrečeno dobra in tečna, temuč je tudi v fabrikah, kjer cukér ali sladkor iz nje delajo, zlo obrajtan in kupovan sadež.

Pése je več plemén, ki se razločijo po barvi in obliki, pa tudi po tem, da imajo več ali menj sladkora v sebi.

Béla (Šlezka) pésa sploh za tisto veljá, ki ima nar več sladkora v sebi; rudeča pésa ima menj sladkora v sebi, se je pa več pridelala. Zató rabijo bélo péso sladkorne fabrike, rudeča pésa pa služi za rejo živine. Kakor rudeča je pa tudi béla pésa, ki se burgunska pésa (Burgunderrübe) imenuje, za rejo živine neizrečeno dobra.

Pésno séme ni drago, in se v štacunah, ki s semeni kupčujejo, na prodaj dobí.*)

*) Gosp. Dr. Strupi v Ljubljani daje to séme iz verta kmetijske družbe bolj revnim brez plačila. Vred.

Pésa ljubi globoko, težko (ilovnato) zemljo, se pa tudi v vsaki drugi zemlji dobro obnaša, če se ji le dobro gnoji in streže; nar več se je pa pridela v nekoliko apneni in ne preveč suhi zemlji. V krajih, kjer se zavolj težke zemlje krompír dobro ne obnaša, je — zraven bóba — pésa nar rodovitniši in nar navadniši sadež na prahi. V pešeni zemlji, ki ni posebno rodovitna, je pa boljši, krompír namest pése saditi, katerimu se taka zemlja nar bolj prileže. V mastni zemlji pa, kjer krompír bolj v zeliše (krompírjevec) žene in se le malo drobniga krompírja pridelala, pa prekosi pésa vse druge sadeže v rodovitnosti.

Čeravno se le spleča, péso v imenovani zemlji in pri obilnim gnoju na debélo za sladkorne fabrike obdelovati, jo zamoremo vunder vsacimu kmetovavcu, če ima le majhin prostor za-njo, za rejo njegove živine prav živo priporočiti.

(Dalje sledí.)

Zdravila zoper kevžeh in prisadno pljučnico kónj.

Popisali smo v poslednjih listih lanjskih Novíc natoro in lastnosti kevžeha (Kehlsucht) pri konjih; povedali smo tudi, da posebno iz prehlajenja izvira, in da ta bolezin obstoji v prisadu sápnika, po katerim začne žleza iz nosnic téci. Zraven téh znamenj so poglavitniši téle: Konj pokašljeje; — če ga le enmalo za goltanc stisneš, začne hudo kašljati; enmalo težji sópe; jed se mu upira, in ako je zraven tega tudi gérlo po prisadu zatéklo, clo ne more požirati ne kerme ne pijače. Če prisad ni hud, tudi vročnice (Fieber) ni, in žila k večimu v eni minuti 10krat hitrejši vdarja kakor v zdravim stanu (tedaj namest 40krat vdari 50krat v eni minuti). — Bolezin terpi 10, 14, 20 dni.

Pervo zdravilo zoper kevžeh je: daš konja s slamo po celim truplu dobro dèrgniti (ribati), potem ga s kako plahto ali s kôcam dobro odeti, da se spotí. To storivši nej ostane konj v gorki, pa vunder ne preveč soparni štali, kjer nej vedno odét pokojno stoji nar manj 7 dni.

Piti mu dajaj bolj mlačne, kot mèrzle vode, in v vodo mu pomešaj nekoliko rézene moke ali otrobov. — Séná mu nikar ne pokladaj, posebno če ga gérlo zlo boli, ker senó bóde po gobcu, in prisad pohujša. Daj mu raji otrobov, stolčeniga ovsa, in kar je posebno dobro, zmečkaniga korenja med rezanco (Häkerling), ki naj bo enmalo omočena.

Te zdravila so večidel zadosti, če kevžeh ni prehud.

Če je kevžeh hud in zlo k pljučnim prisadu (Lungenentzündung) nagnjen, kar se iz hude sape in vročnice spozná, se mora (berž ko žila 60krat v eni minuti bije) konju pušati, in mu iz vratne žile — po velikosti in debelosti konja — 8, 10 ali clo 12 funtov kerví vzéti, in če pljučnica ne jenja, čez kakih 8 ur to pušanje ponoviti.

V škaF mlačne (pa ne gorke vode, ktere konj ne pije) naj se déne 2 — 3 lote solitarja (Salpeter). Solitar je pri pljučnici, zraven pušanja kerví, pervo zdravilo; tode v vodi mora raztopljen biti, in konj ne sme driske imeti, sícer zna iz driske v čevih černi prisad (Brand) postati. V hudi pljučnici naj se 3. ali 4. dan konju na persih trak zavleče (Eiterband) ali usnje postavi (Lederstecken). Pri taki hudi pljučnici je pa že pomoči umniga zdravnika potreba, ki ima sto in sto majhnih, pa vunder imenitnih rečí razločiti.

Če je pa zraven kevžeha prisad v gérlo, da konj ne more lahko požirati, kar se iz posebno vročiga in rudečiga gobca spozná, mu ni treba pušati, in naj

se ž njim takó ravná, kakor smo góri od kevžeha govorili; le mehka jed naj se mu daje, in gobec naj se mu 3krat vsaki dan z okisano vodo zmije, ki se napravi, če v polič vode priliješ 1 maslic jesiha, prideneš 2 pesti moke in kaka 2 lota medú. Ta zmes tolaži prisad, če gobec ž njo omočis, kar se da nar lože opraviti, če okoli kratke palčice privežeš gobo ali kako mehko cunjó, in pomočivši jo v to zmes, rahlo potapljaš gobec ž njo. Dergniti se ne sme.

Če ste pa nosnici zlo zatékla, in če se veliko žleze iz nju cedí, ni za konja nič boljšiga, kakor če si napraviš poltretjo péd dolg, poldrugo ped pa širok žakljíček, in va-nj kake 4 pesti prekuhaniga vročiga in mokriga ječmena deneš, in potem ta žakljíček na 2 trakéh takó konju okoli glave privežeš, de derži obé nosnici v njem, in mu takó skozi pol ure ječmenov vodeni sopár v nosnici puhti; ta púh omeči in sčisti nosnici. Žakljíček mora zató precej dolg biti, de si konj nosnic ne prismodí z vročim kuhanim ječmenam.

Če konja kašel'j zlo nadlegva in mu žleza iz nosnic teče — pa brez pljučniga prisada — takrat naj se mu da na rezanco ena žlica naslednje štupe, ki se da v lekarnici (apoteki) napraviti: Encjana, janeža (Aniessamen), siroviga antimona (roher Spiessglanz) in čistiga žêpla, 4 lote vsaciga, — soli pa 8 lotov; vse to naj se skupej v štupo stolče, in ta štupa, kakor je gori rečeno bilo, po žlici trikrat na dan daje. — Če je treba, naj se ta štupa 2krat ali 3krat ponóví.

To so poglavitniši zdravila zoper imenovane bolezni. Gospodár naj pa konju — posebno če bolezin dolgočasna postane — v nosnici večkrat pogleda: ali ste čisti in ali se ne delajo majhni turovi, ker to bi bilo znamenje, de je konj smérkav, in bolezin kužna smolika. Tak konj zapade konjederu.

Čeravno kevžeh, pri katerim žleza z nosa téče, večidel ni nalezljiv, je vunder vselej varniši, taciga konja v kot štale postaviti, de se ne dotika družih kónj.

Mazilo za razpokane peči.

Navadna ilovca ne veljá veliko razpoke zamazati, de se peč ne kadi. Ilovca se kmalo odkruši. Si hočes terdno mazilo za peči napraviti, vzêmi dobriga pepéla in ga preséj skozi tanjko sito, vzemi tudi presejane drobne ilovce, in zmešaj pepél in ilovco z nekoliko soli; — po tem zmóči to zmes s vodó takó, de testó (Teig) postane, in s tem namaži razpoke peči, kader je mérzla. — Ta klej (kit) je neizrečeno terden in se ne odkruši. Če se s takim klejem nove peči zamažejo, se ne razpokajo nikdar.

Volitve za odbor kmetijskih poddružnic na Krajskim.

Po naznanilu dozdanjiga dopisnika kmetijske družbe za Planinski kanton so 18. dan p. m. volili gosp. udje kmetijske družbe za poddružnico Planinsko predsednika in 4 odbornike, in so izvolili:

gospoda Matija Koréna za predsednika,
 „ Matevža Dolscheina v Logatcu,
 „ Jožefa Obreza iz Cerknice,
 „ Matija Millauza v Studenim za odbornike te poddružnice.

Ravno takó so po naznanilu gosp. tehanta Antona Kosa, dosedanjiga dopisnika kmetijske družbe za Idrijski kanton, 20. dan p. m. gospodje udje kmet. družbe za poddružnico Idrijsko predsednika in 4 odbornike izvolili, namreč:

Gospoda fajmoštra v Žiréh Janeza Majnika za predsednika,

Gospoda Mat. Grošel'jna, posestnika in velk. župana v Dobračevi,

„ Andr. Čadeža, posestnika in župana iz Ledín,

„ Pavla Grošel'jna, posestnika v Stari Vasi,

„ Lor. Seljaka, posestnika in župana v Sori za odbornike te poddružnice.

Če bo vstanovljenje poddružnic takó poredama napredovalo, bo kmetijska družba po celi deželi kmalo lepo nadomestvana, in poddružnice bojo v svobodni samostojnosti zamógle kmalo svoje opravila v prid kmetijstva svoje okolice, in po tem tudi v prid kmetijstva cele domovine začeti.

Od kod so prišli Slovani v svoje sedanje kraje.

Preden se je slovanski zarod po Evropi razposelil, in tudi še pred, je prebival v Mali Azii, kakor nje stari zemljopis kaže. in kakor je soditi po iménih ljudi in družih stvarí, kar nam je znanih. Ako bi nas Slovence kdo pregnal ali končal, bi vender še čez tavžent let drugi Slovani vedili, de je tod nekdej slovansko bilo, če bi le iména naše, iména naših mést in vasi vedili. Iména, postavim, Krajn, Krakovo, Ternovo, Šiška, Dobrova, Brezovica, Celje, Gorica, Gradec i. t. d. bi to pravile; ravno takó bi to govorile iména: Hribar, Potokar, Okorn, Levičnik i. t. d. Vedilo bi se, de smo bili Slovani, če bi se ravno tudi ne vedilo, ali smo bili Slovenci, Horvatje ali Čehi, ali kaki drugi Slovani.

Ravno takó, če pogledamo iména stariga zemljopisa in ljudi Male Azije, nam je spoznati, de so bili tamkaj nekdej naši rojaki Slovani, akoravno ž njimi ne moremo govoriti, de bi jih po besedi spoznavali. De pa malo-aziatske iména svoj pravi slovanski obraz pokažejo, jim je treba le ptujo krabuljo (larfo) strani potegniti, jim posebno greški rep na koncu os ali us odščipniti, ali spačeno zgovorjenje zravnati. To pa ni vselej lahko. Ptujci slovansko sploh napak zgovarjajo, in se jim godí kot glušcam. Znana je povest, ko je nekdo žensko vprašal: „Ženska! kam ta pot derži?“ Odgovor: „En mernik réži,“ — „Ali si gluha?“ „Pred je bila rjuha. pred; zdaj pa kar sim sošila, ni rjuha ampak vreča (žakelj).“

Ptujci ali od ptujcov popačeni Slovani so od Azije stare obraze delali, oni so iména zapisevali; zató so dostikrat takó popačene, de so skoraj vso prvo in pravo podobo zgubile. Kdo, če bere dalmatinske iména: Jadera, Tininium, Rhizinium, Almissa, Arsa, Gravosa, bi uganil, de je to Zadar, Knin, Risan, Omiš, Raša, Gruz. Kdo bi uganil, de ponarejene in popačene nemške iména Feichting, Zarz, Malgern, Foerlach, Lohitsch, Rohitsch so slovensko: Bitnje, Sorica, Mala Gora, Borovlje, Logatec, Rogatec? Take besede je težko uganjevati, ki so jih nekteri spremenili ali še spremenjajo, kakor bi bili pri babilonskim turnu zidali, ko je bil Bog pogovor zmedel. S ptujci je poterpljenje imeti, jim pomagati, če se jim naše besede spodtikujejo. De pa nekteri domači še zmiraj ptuje besede štulijo namest domačih, in de ž njimi ravnajo, kakor s-ja z meham, to pa vunder ni prav, naj reče kdo, kar koli hoče.

(Konec sedí.)

Se nekaj zastran „skutnika“.

Beseda „skutnik“ je zlo v navadi v Semiču, po Černomeljski in Metliški okolici.

„Skutnik“ pravijo takimu dečku (fantu), ki ga kaki zakonski (ljudje) starši, kateri svojih otrók nimajo, za svojiga sina vzamejo, in mu svoje posestvo ali kmetištvo v last dajo, in ga tudi ožênijo, naj bo že fant